

Tekst og foto: Lars Nilssen

På rett sted til rett tid

Uansett hva du får med deg av kunnskap i felt, ikke glem det viktigste av alt: Det kan være lurt å gå på fest, selv om formen ikke er på topp.

Skal du bli en bedre fluefisker, må du fiske med noen som er dyktigere enn deg selv.

MATAUK: Gode råvarer, tykke kjeler, lune kveldsbål.

DRØM: Langt borte der solen aldri går ned.

LANGT VEKK: Sørøya, New Zealands vestkyst: Spring Creek ørret på 2,7.

18. DESEMBER 1995. Jeg våknet opp med et stoort kuppelhode. Den norske ørreten hadde gått i dvale for lengst. Det hadde definitivt ikke gjengen jeg vanket i. Vi benyttet enhver anledning til å gjøre desembermiddager til julebord. Det eneste som kunne minne om vaking, var lyden av ølfasker jekket kjapt og bestemt. La du til en god slump fantasi og et stykke lengsel kunne det høres ut som et klunkevak.

18. desember var dagen derpå med stor D. Det gjorde ikke tilstanden bedre at jeg samme kveld var invitert til et lutefisklag på Cafe Engbreth i Oslo sammen med en gjeng fluefiskere, som min gode venn Arthur mente jeg ville ha stor glede av å treffe. Ja, mer enn det: Det var en eksklusiv invitasjon til å møte det han omtalte som en hemmelig fluefiskelosje med kjerneområde i Hønefoss-traktene, en obskur detalj som ikke akkurat bidro til å minske min nysgjerrighet.

Som om Gud ga meg et hvisk, eller et ekstra push om noe viktig, meldte jeg ikke avbud, men kreket meg ned til restaurant Engbreth med et humør som trolig liknet psyken til en døgnflueklekker, som ikke klarer å brette ut vingene. Selv om det benektes fra forskningshold at insekter har noe som likner på det vi kan kalle en sjelelig tilstand (Homo Sapiens har alltid hatt et behov for å undervurdere levende organismer vi definerer lavere på den guddommelige rangstigen enn oss selv), var det den beste metaforen jeg kunne finne. (For øvrig er jeg overbevist om at både fisker og døgnfluer har et langt mer fremskredent følelses- og tankeregister enn det vi liker å vite).

Noen få ganger i livet treffer du et menneske eller kommer opp i situasjoner som kan medføre et kvantesprang i

livet. At en pøsemaker fra Hønefoss skulle bli en slik, var like utenkelig i mitt daværende univers, som om ei gjedde skulle bli selektiv på myggpupper.

ARNE STILTE PÅ ENGBRETH i en olaskjorte med verdens største brystlomme. Den ene lomma var fullstappet med kart fra Nordkalotten, den andre med fluebokser inneholdende kreasjoner jeg ikke hadde sett maken til. Min imitasjonskarriere var knapt nok i startgroppa. Fortsatt fisket jeg med Heckham Peckham Green nr 12 under de fleste forhold. (Forøvrig forbausende hvor bra denne flua fanger fisk. Det må være fargen!)

Jeg skjønte fort at Arne hadde et langt mer systematisk og seriøst forhold til ørretfiske enn meg. Dette ble for alvor bekreftet da kartene kom på bordet, brettet ut mellom tallerkner og snapsglass. Kartbladene minnet om dem du ser på dokumentarklipp fra Andre verdenskrig, eksempelvis der pansergeneral Rommel og Hitler planla det store tankslaget i Sahara. Sett bort fra at kartene til Arne hadde påfallende mange blå områder sammenliknet med ørkenkartene til tyskerne, var mye likt: De var spettet med streker, rundinger, markeringer, piler, navn på kontaktpersoner, størknede blodflekker og tall. Kartene bar tydelig preg av å ha vært ute i felt mer enn en gang. Hadde Arne hatt med seg pekestokk, fått på seg en militærcaps og byttet ut rollingstones-tunga på skjorta med en militær dekorasjon, hadde han fungert perfekt som stand-in for nærmest hvilken som helst krigsherre fra det forrige århundre.

Men Arnes våpen var kunstige fluer, ikke kanoner. Og tallene på kartene henviste til vekten av ørret og røye, ikke tilgjengelige soldater og tanks.

Lenge trodde jeg de sleivete noterte kilohenvisingene langs elvesvinger og vann refererte til samlet fangst. Da jeg plutselig skjønte at 2,3 3,1 1,9 2,3, 3,0 var vekten på ett og ikke flere individer, var det som om hele desembers festivitas kom tilbake som en boomerang, og traff meg med full kraft i mageregionen. Jeg ble kvalm, svetteperlene piplet fram på pannen, vurderte et sekund å gå på do og spy, men klarte å overvinne det akutte anfallet ved å fokusere på noe annet, si det samme til meg selv som fatteren alltid sa til sin sønn da han ble på gråten over en fisk som glapp oterflua på båtripa: "Lars, det handler jo bare om fisk ..." (jeg skjønner hvorfor han aldri ble min fiskementor).

ARNE HADDE GJORT DET

stort i pølser. Det finnes knapt en

norsk sjåfør, som ikke har bitt seg merke i en Leiv Vidar. Sånn har det ikke vært bestandig. For 20 år siden var ei pølse ei pølse, og den var forbundet med noe urent, usunt, noe som bare tjukkaser og folk på vei hjem fra nachspiel dyttet i seg. Men tidene har endret seg. Pølsa kommer langt ned på lista over usunn mat, og å ta seg en wiener i ny og ne er mer enn akseptert. Om dette skyldes at pølsa har endret seg til det sunnere, eller en vellykket markedsføring og merkevarebygging, er ikke godt å si. Norge er trolig det landet i verden hvor tettheten av bensinstasjoner er størst i forhold til innbyggertallet. Da Arne og hans folk klekket ut strategien for bygging av merkevaren "Leiv Vidar", var det her de la inn støtet. Kampanjen var spisset og ble gjennomført med militær presisjon. I løpet av første halvdel av 90-tallet hadde Hønefoss-pølsene blitt et begrep fra Lindesnes til Nordkapp. De hadde både erobret et eksisterende marked og skapt et nytt.

JEG ER IKKE SIKKER, har ikke konfrontert ham med påstanden, men jeg mistenker Arne for å ha hatt en hittil ukjent agenda da markedsstrategien for pølsesuksessen ble lagt. En lur og logisk måte å slå to fluer i en smekk.

De fleste fluefiskere som skal på tur mer enn fem mil fra nærmeste by, kjører innom en bensinstasjon på veien til eller fra tur. Som regel fra, på turen til er ofte tiden knapp.

Nesten alle fluefiskere er notoriske skrytepaver (iallfall holder de sjelden tett hvis de nettopp har lurt en bjessing). Ved å bygge opp et salgapparat med usedvanlig bra folk, som både elsket pølser og kunne behandle kunder med respekt, opprettet Arne som et biprodukt av varen han

JUNGELØRRET: Fra en av Karameas sideløp. New Zealand. Sørøya

Jeg skjønte for alvor at Arne var i en annen divisjon.

FAST FISK:
Ready to go.
Just do it!

tjente penger på, et velfungerende spionnett langs norske landeveier. Påfallende mange bensinstasjonsansatte på landsbygda er fiskeinteresserte, og de lot seg ikke be to ganger om å lytte, spørre og grave litt ekstra når fangsten det ble snakket om over en wiener bikket halvannen kilo. Om det ikke var et eget fag på Pølseskolen (en viktig del av merkevarebyggingen), har jeg hørt nyss om at et par av foredragsholderne på kurset ikke akkurat la skjul på sjefens fiskeiver. Slik hadde Arne ører og øyne ute i felten på de mest gudsforlatte og storørretrike områder til alle årets beste fisketider. Om det var bonusutbetalinger for best info, har jeg ingen beviser på, men at det ble ei gratispølse eller to for månedens beste spion skulle ikke forundre meg. (Spionenes verdi er blitt noe redusert etter at internettet fant veien til de tusen fiskeres hjem. Men på nettet er du kontrollert og kan fare med løgn og fanteri. Er du skrubbsulten på bensinstasjonen i Grong etter en uke på fjellet, setter tennene i en varm wiener og tar en slurk sukkervann, er du uten filter. Er du sammen med turkompisene, begynner du fort å oppsummere høydepunktene. Er du alene, forteller du dem til betjeningen, uten tanke på at den hyggelige karen som vipper wieneren opp foran deg, med krommingen oppover (å servere pølsa slik at den smiler mot kunden, var eget fag på pølseskolen), sannsynligvis vil ringe edderkoppen i pølsenettet i løpet av en time om det du melder er interessant for sjefen).

FOLK SOM GJØR SUKSESS er enten veldig glupe, har ekstremt gode medarbeidere og rådgivere, er gode planleggere, har en usedvanlig stamina, er født under en lykkelig stjerne eller går til en dyktig kognitiv terapeut, en som fo-

kuserer på løsninger, ikke problemer. Selv tilsynelatende tilfeldigheter har en eller annen mening eller baktanke, bevisst eller ikke.

Utover vinteren, etter lutefisk-kalaset på Engebretth, hadde Arne og jeg hyppig telefonisk kontakt, og det begynte å demre hvorfor akkurat jeg var invitert på Losjens juletreff, som den eneste fremmede. Det var nemlig en del av landet som falt utenfor Arnes spionnett, og det var Oslomarka. Ingen reiste langveisfra med bil for å fiske her, og de lokale fiskerne var så nær hjemmene sine at de sjelden hadde behov for å stikke innom en stasjon på vei til eller fra turen.

Den første utgaven av heftet "Med fiskestang i Oslomarka" kom ut i 1991 (og er siden kommet ut som en årlig publikasjon av Oslomarkas Fiske Administrasjon). Som initiativtaker og redaksjonsmedlem med ansvar for bl. a. oppsummeringene av fjorårets fangster, hadde jeg tilgang til årsrapportene fra alle arbeidslagene til Oslomarkas Fiske Administrasjon (OFA). OFA hadde på denne tiden neste 80 aktive arbeidslag bestående av tre til seks mann. Hvert lag hadde ansvar for fiskekultivering og oppsyn med et knippe vann og tjern i Østmarka, Lillomarka eller Nordmarka. Organisasjonen var bygget opp i beste Gerhardsen-ånd, og rapportering til ledelsen om lagets aktivitet var grunnleggende. De første årene jeg var oppom OFA-kontoret for å hente rapportene i begynnelsen av februar, var jeg alltid litt nervøs, sitrende av iver på å lese hva "Gutta på skauen" hadde å berette. Men skuffelsen var alltid den samme. Rapportene var påfallende fattige på interessante fiskeopplysninger, men desto rikere på beskrivelser av snømåking av hyttetak og når abborrusene kom i vannene. Men glimtvis var det gullinfo å hente, og parett med mine egne

erfaringer og oppsøkende virksomhet, tør jeg påstå at jeg var den i verden som visste mest om hvilke vann og tjern i Oslo-skogene, som kunne gi det beste fisket på 90-tallet. Jeg var den potensielle spionen, som kunne dekke den siste hvite flekken på Arnes Norges-kart.

DET BLE MAI. VINTEREN begynte for alvor å slippe taket. Arne ringte og foreslo en tur på skauen. Det lå i kortene at jeg skulle velge sted, og det på øverste hylle.

Sent på ettermiddagen den første torsdagen i juni slepte vi dermed sykler og pargas opp mot et av Nordmarkas minst tilgjengelige vann, vannet godseier Løvenskiold fortsatt ville ha som sitt private fiskevann da han inngikk leieavtalen med OFA i 1936 – en avtale som sørget for almuens rett til å fiske i marka mot kjøp av fiskekort.

Fredag morgen våknet jeg av en klam varme i teltet. De siste dagenes høytrykk med solstekte dager og kalde netter var erstattet med et lavtrykk fra sør, sterkt nok til å fortrenge kaldfronten, men for svakt til å gi regn.

Det var fortsatt tidlig. Så på klokka. Den viste bare halv åtte. Allikevel en deilig lukt av bål, kaffe og stekt bacon, en duft av skog og tur jeg har våknet til utallige ganger siden.

Arne satt med ryggen til skogen og ansiktet mot vannet. Han drakk kaffe, hilste god morgen og kom med en slengbemerkning om at bygutta liker å dra seg om morran. Jeg visste ikke helt hvordan jeg skulle tolke utsagnet, men skjønnte det fort. I nærmeste tre hang to ørreter, begge betydelig større enn min personlige Oslomarka-rekord på 1040 gram fra Lusevasan i 1993, tatt på en Royal Coachman nr 12.

Jeg hadde vært på Branntjernshøgda et dusin ganger og lusket langs breddene til Nordre Branntjernet dag og natt.

Det var ikke bare fordoms sus og grundig gjennomgang av rapportene fra OFA-laget, som avgjorde målet for vår første tur. Jeg hadde selv flere flotte fisker å vise til, men ingen kunne måle seg med de to mannen som aldri hadde vært her før, hadde overlistet mens jeg lå i posen og snorket. Jeg skjønte for alvor at Arne var i en annen divisjon, og at de to ørretene i treet var resultat av noe annet enn tilfeldigheter og fiskelykke. De var et produkt av en av de grunnleggende faktorene som må være på plass om du skal lykkes: Det hjelper ikke bare å være på rett sted. Du må også være til stede til rett tid.

På Østlandet svermer den røde skogsmauren i tusentall noen få timer en eller annen gang i overgangen mai/juni. Svermingene er lokale, intense og kortvarige. Det er ikke tilfeldig at Lars Lenth sitt grep i et av fiskeprogrammene med Bård; å hyre en polakk til å sitte maurvakt, er den scenen mange husker som den mest geniale fra serien. Ikke bare fordi den er morsom, men fordi den faktisk fremstår som den letteste, ja nærmest eneste, løsningen om du av en eller annen grunn må treffe årets første store skogmaursverming. Den du med griseflaks, ekstremkunnskap og minst ett dusin polakker i arbeid er heldig hvis du får oppleve. For hovedsvermingen til den røde skogsmauren er definitivt noe annet enn småsvermingene til etternølerne, den som kommer støtvis i dagene etter at den første armadaen har tatt på vingene, den de aller fleste som påstår de har opplevd en maursverming, refererer til.

Er det noe som skaper bonanza langs breddene, er det når de elendige flyverne med bitter smak og en kropp bestående av to kuler, deiser ned på vannet i virkelig stort

GODE BUSSER:

To menn som har bodd i vaderne en stund.

Vil du se denne story-en på DVD?

I Storørret dager tar Lars Nilssen oss med inn i sitt private fiskeunivers.

I ti år har han ruget på scenene hvor fiskekompis Arne Vidar lander en tørrflueørret over fem kilo. Ikke fra Kola men i Norge. Gjør deg klar for fiskescener fra Norge og New Zealand du aldri har sett maken til, og en Lars Monsen som tar den hakket lenger.

Spilletid: 54 minutter + 14 minutter ekstra materiale.

Format: 16:9

antall. Aldri ellers opplever du de største ørretene trekke så tett mot land og vake med slikt leven. De kan spottes på flere hundre meter. Og det var dette Arne hadde vært midt oppe i den siste timen jeg lå i teltet og purket. For det er grytidlig om morgenen det skjer, som regel i timen mellom 06 og 07.

Da jeg kravlet meg ut av posen, var ballet over. Riktig nok lå det en og annen maur og sprellet på overflaten, og sant skal sies at det vaket såpass at jeg følte meg blasert som ikke grep stangen med det samme. Men synet av Arnes fisker og hans beretning om hva jeg hadde gått glipp av, gjorde at jeg lot stanga stå.

«EARLY MORNING RISE» BLE første gang beskrevet som et fenomen blant fluefiskepionerene som fisket kalkstrømmene i Sør-England. Enkelte døgnfluearter som lever her, har spinnerfall i gryet, og spinnefall tiltrekker seg alltid fine ørreter. Det som i beste fall likner her til lands, er myggvakende fisker i disige høstmorgener. Morgenfiskene, som var opphavet til det engelske begrepet, viste seg i rolige og kontrollert vak. Det er liksom noe delikat over både formuleringen og fenomenet, noe helt annet enn det Arne kunne fortelle. Om ett uttrykk kan gjenspeile essensen må det bli markfiskernes kraftuttrykk: "Skikkelig morrabett". Et fenomen som referer til morgengale fisker, som hugger vilt og hemningsløst, storfangst, noe eksepsjonelt, noe du ikke opplever ofte.

Jeg husker jeg ble lettet da Arne innrømmet at han ikke ante hva som var i emning da han våknet av orrhanene, som fortsatt freste rundt på spillmyra et par hundre meter fra teltene våre. (I motsetning til mine var ikke øregangene

hans gjenproppet av gul skumgummi). Som morgenfugl selv sto han like godt opp og begynte å forberede frokosten (et rituale som på dager med elendig føre er begynnelsen til et morgenmåltid som på dager med vind og uføre, fort utvikler seg til å bli en brunsj). Han hadde ikke satt over kaffevannet før et dusin ørreter startet et rabalder i sørenden av vannet, en vakfest han raskt skjønte var forårsaket av en ting. Vel fremme tegnet det seg et psykotisk vakmønster; kaotisk, konsentrert og uten annen logikk enn at de tre store blant fiskene som deltok på morgenfesten, ikke var oppe fullt så ofte som standardeksemplarene. De neste 20 minuttene gjorde han fem kast. Resultatet av to av dem hang i treet, to av de tre store. Arne kaster verken ofte eller planløst, en forutsetning om du går for gull. Å erobre den gjevste medaljen krever is i magen og fokus på det som teller: Å få de(n) største til å velge akkurat din flue. Og er du i sonen er tanken på å vekke kameraten din borte som dugg for solen. Selvsagt var jeg en smule forbanna for at han ikke hadde røsket tak i teltet mitt på vei sørover, men hvorfor skulle han? To mann hadde trolig vært en for mye, og husker jeg meg selv rett fra den tiden, hadde jeg sikkert kastet på første og beste vak, kanskje fått en fisk eller to, men skremt de store på veien.

FOR MEG VAR FØLELSEN av å bli degradert til lærling etter 15 aktive år som skaufisker, avgjørende for mitt fremtidige fiske. Der og da var det både litt flaut og litt pinlig. Men skal du bli en bedre fluefisker, må du fiske med noen som er dyktigere enn deg selv, og du må innrømme at du har noe å lære. ●

DET VAR DA POKKER SOM HAN SPURTE OM DETALJER DA JEG NEVNT GAMPEØRRETEEN PÅ OVER TRE KILO, DA ... HAR JEG SOLGT HEMMELIGVANNET FOR EN NEVE PØLSER, MON TRO ...?

Lærepenger

Oppsummert i fire punkter tror jeg essensen i det jeg lærte denne første turen med Arne, (i tillegg til det å være på rett sted til rett tid), handlet om:

- Fiske mens det vakter. Er det action må alt annet vike, selv morgenkaffen.
- Er flere fisker oppe, velg ett individ (selvsagt det største) og ha fokus på det.
- Kast få, men bestemte kast. Heller for kort enn for langt.
- Bruk en flue som imiterer det fisken vakter etter, og er det maur – la den ligge!